

PROGRAMACIÓ

UNITAT 06: ENTRETENIR I FER PENSAR

Objectius

1. Expressar-se oralment i per escrit amb coherència, correcció i propietat.
2. Desenvolupar la capacitat de comprensió lectora.
3. Interpretar i produir textos descriptius i científics.
4. Conèixer el pas del català preliterari a llengua de cultura.
5. Dividir paraules en síl·labes.
6. Conèixer el pas del català preliterari a llengua de cultura.
7. Identificar les marques lingüístiques.
8. Tenir unes nocions bàsiques sobre la literatura trobadoresca: característiques i autors.
9. Conèixer els autors més destacats de la lírica del segle XVI.
10. Conèixer la tècnica dels subratllat i les acotacions.

Continguts conceptuals

1. Descripció científica.
2. De català preliterari a llengua de cultura.
3. Divisió sil·làbica.
4. Determinants
5. Marques lingüístiques.
6. La poesia trobadoresca.
7. Lírica del s. XIV: Pere Mach, Gilabert de Pròxida i Andreu Febrer, Jordi de Sant Jordi.
8. Subratllat i acotacions.

Continguts procedimentals.

1. Lectura i anàlisi de la descripció científica.
2. Redacció de textos descriptius seguint unes pautes marcades.
3. Identificació de l'evolució de català preliterari a llengua de cultura.
4. Divisió de síl·labes.
5. Identificació de determinants.
6. Identificació de les marques lingüístiques.
7. Identificació dels trets i autors més importants de la lírica del segle XIV.

Continguts actitudinals.

1. Interés per la història i l'evolució de la llengua pròpia.
2. Gust per la lectura de textos literaris i no literaris.
3. Valoració del llenguatge com a eina que facilita l'expressió i la comunicació.
4. Valoració del passat cultural, literari i artístic,

Criteris d'avaluació

1. Ser capaç d'expressar-se oralment i per escrit amb coherència, correcció i propietat.
2. Comprendre els diferents tipus de textos.
3. Elaborar descripcions científiques.
4. Establir l'etapa evolutiva de català preliterari a la llengua de cultura.
5. Separar les síl·labes de mots i marcar els diftongs i els hiats.
6. Identificar i utilitzar correctament els determinants.
7. Determinar i analitzar les marques lingüístiques.
8. Analitzar, comprendre i valorar textos lírics del segle XVI
9. Fer acotacions i subratllar un text.

UNITAT 11 INTERPRETAR I COMUNICAR

Objectius

1. Expressar-se oralment i per escrit amb coherència, correcció i propietat,
2. Desenvolupar la capacitat de comprensió lectora.
3. Analitzar textos dialogats literaris i no literaris orals i escrits.
4. Conèixer els dialectes del bloc occidental.
5. Reconèixer les consonants fricatives.
6. Reconèixer les conjuncions.
7. Identificar i utilitzar hipònims i hiperònims.
8. Reconèixer els trets més importants de l'Humanisme i aproximar-se a la figura de Bernat Metge.
9. Utilitzar i consultar l'enciclopèdia.

Continguts conceptuals

1. Diàleg teatral: característiques i estructura.
2. Dialectes del bloc occidental.
3. Consonants fricatives.
4. Conjuncions.
5. Paraules polisèmiques. Hiponímia i hiperonímia.
6. Prosa humanística. Bernat Metge.
7. Enciclopèdia: consulta i ús.

Continguts procedimentals

1. Lectura comprensiva, anàlisi i interpretació de textos dialogats.
2. Identificació i visualització de mapes dels dialectes occidentals.

3. Identificació i correcta utilització de les consonants fricatives.
4. Utilització de les conjuncions.
5. Classificació de paraules hipònimes i hiperònimes.
6. Identificació dels trets i autors més importants de la prosa humanística.
7. Lectura i anàlisi d'autors més representatius de la prosa humanística.
8. Consulta i ús de l'enciclopèdia.

Continguts actitudinals

1. Gust per la lectura de textos de Roís de Corella.
2. Respects per la correcta utilització de la llengua.
3. Valoració del llenguatge com eina que facilita l'expressió i la comunicació.
4. Valoració dels diferents dialectes occidentals.
5. Valoració del passat cultural, literari, i artístic.

Criteris d'avaluació

1. Ser capaç d'expressar-se oralment i per escrit amb coherència, correcció i propietat.
2. Comprendre els diferents tipus de textos.
3. Identificar les característiques del diàleg teatral.
4. Interpretar diferents textos teatrals.
5. Identificar i localitzar els dialectes occidentals.
6. Identificar i distingir les consonants fricatives.
7. Utilitzar correctament les conjuncions.
8. Utilitzar correctament paraules hipònimes i hiperònimes.
9. Analitzar i interpretar textos de la prosa humanística.
10. Cercar informació en diferents enciclopèdies

Comentari contemporani

Llig aquest text i respon les preguntes següents.

1 No hi ha dubte que assistim a un interès creixent per la diversitat lingüística. Una de les primeres raons d'aquest interès és, precisament, la justificada preocupació per les conseqüències que sobre la diversitat lingüística pot tenir el model de mundialització que s'està implantant.

En efecte, de les sis mil llengües que aproximadament es parlen avui al món, només unes dues-cents compten amb més d'un milió de parlants. Es calcula que la meitat de les llengües del món tenen menys de 10.000 parlants i la quarta part no arriben als 1.000. La diversitat lingüística depèn doncs, en gran part, d'una constel·lació de petites comunitats tradicionals sotmeses a uns canvis vertiginosos en la seva relació amb l'entorn i en les seves formes de vida, uns canvis que rarament tenen possibilitat de dirigir o d'orientar. El començament del tercer mil·lenni pot ser l'inici de la destrucció massiva de la diversitat lingüística i cultural de la humanitat. D'aquesta preocupació va néixer el projecte de la Declaració Universal de Drets Lingüístics, proclamada a Barcelona el 1996, i, fa poc, ha nascut la Declaració de la UNESCO sobre Diversitat Cultural, aprovada el 2 de novembre de 2001.

Al continent europeu, la situació lingüística és molt més equilibrada, però està lluny de ser igualitària. Com ens recorda [...] Ignasi Badia i Capdevila, també hi ha llengües europees que es troben a les portes de l'extinció, i no arriben al quaranta per cent del total les que desenvolupen una plenitud de funcions sociolingüístiques.

És cert que les institucions europees s'han caracteritzat per una posició relativament favorable a la diversitat lingüística. El multilingüisme integral de la Unió Europea –amb onze llengües oficials i de treball- o la Carta europea de les Llengües Regionals o Minoritàries del Consell d'Europa en són exemples rellevants.

Tanmateix, els desequilibris i les desigualtats lingüístiques abunden també a Europa i representen per a tots nosaltres un repte immediat. Cal aconseguir que l'ampliació i la reforma institucional que ha emprès la Unió Europea converteixin en una política activa i eficaç la declaració que fa la Carta de Drets Fonamentals de la mateixa UE [Unió Europea] en el seu article 22: <<La Unió respecta la diversitat cultural, religiosa i lingüística>>.

Isidor Marí i Miquel Strubell, <<Pròleg>>, dins Ignasi BADIA I CAPDEVILA, Diccionari de les llengües d'Europa, Barcelona: "Diccionaris temàtics", Enciclopèdia, 2002, p. 11-12.

Preguntes

1. Comprensió del text
 - a) Descriu el tema i les parts bàsiques del text.
 - b) Resumeix el contingut del text amb una extensió màxima de 10 línies.

- c) Identifica la tipologia textual especificant els trets corresponents que apareixen al text.
- d) Identifica el registre del text i justifica la resposta amb exemple.
2. Anàlisi lingüística del text
- a) Indica la pronunciació dels elements en negreta:
1. **Que** assistim (línia 1): s'elideix o no s'elideix?
 2. **Raons** (): oberta o tancada?
 3. **Només** unes (): sorda o sonora?
 4. **Compten** (): oberta o tancada?
- b) Substitueix l'element subratllat a cada fragment pel pronom feble adequat.
1. No hi ha dubte que assistim a un interès mundial creixent per la diversitat lingüística (línia 1)
 2. [...] de les sis mil llengües que aproximadament es parlen avui al món, només unes dues-centes compten amb més d'un milió de parlants ()
 3. La diversitat lingüística depèn, doncs, en gran part, d'una constel·lació de petites comunitats tradicionals
 4. Al continent europeu, la situació lingüística és molt més equilibrada ()
- c) Digues el significat que adquireixen aquestes paraules o expressions al text o dóna'm un sinònim.
1. Doncs
 2. Vertiginosos
 3. Es troben a les portes de
 4. Tanmateix

Solucionari

Comprensió del text

- a) Descriu el tema i les parts bàsiques del text

Tema: la preocupació per la diversitat lingüística en un context de mundialització

Parts bàsiques del text: s'estructura en les parts següents:

-Primer paràgraf (). S'introdueix ací el tema central del text: la preocupació per la diversitat lingüística en un context de mundialització.

- Segon paràgraf (). Comencen a concretar-se els motius d'aqueixa preocupació. En aquest paràgraf es fa una descripció breu de la situació de la diversitat lingüística arreu del món. Es posa l'èmfasi en el fet que la majoria de les llengües encara parlades al planeta tenen un nombre reduït de parlants i que aquests no disposen de mitjans per a assegurar la continuïtat dels seus idiomes i de les seues formes tradicionals de vida. La declaració Universal de Drets Lingüístics (Barcelona, 1996) va nàixer amb la voluntat de col·laborar en la tasca de preservació de la diversitat.

- Tercer i quart paràgraf (). Aquests dos paràgrafs posen l'atenció sobre la diversitat lingüística a Europa (no debades el text és un fragment del pròleg del Diccionari de les llengües d'Europa). Aquesta situació és una mica millor a Europa, tot i així, ací hi ha encara una majoria de llengües que no arriben a un estatus de plena normalització o es troben a punt de desaparèixer. Hi ha hagut avanços importants al nostre continent, com ara el reconeixement d'onze llengües oficials (almenys quan es va escriure aquest text) o la redacció de la Carta Europa de les Llengües Regionals o Minoritàries del Consell d'Europa.
- Cinqué paràgraf (). Aquest paràgraf actua com a conclusió del fragment: malgrat els avanços esmentats adés, cal que resolga la UE els desequilibris lingüístics que encara hi ha i que esdevinga efectiu l'article 22 de la seua pròia Carta dels Drets Fonamentals.

b) Resumenix el contingut del text amb una extensió màxima de 10 línies

Resposta oberta semioberta

c) Identifica la tipologia textual especificant els trets corresponents que apareixen al text

És un text argumentatiu i expositiu; com podem veure tot seguit.

- Adopta l'estructura d'aquest tipus de textos (introducció, motius o arguments i conclusió: al primer paràgraf, hi ha introducció, amb la presentació del tema: la preocupació per la diversitat lingüística en un context de mundialització; continua, entre el segon i el quart paràgraf, amb els arguments sobre els quals es fonamenta aquesta preocupació. Es tanca amb el cinqué paràgraf, que inclou una reflexió sobre el camí que encara ha de reórrer el respecte efectiu de la diversitat lingüística a la UE.
- Es va d'un plantejament més general i mediat (la situació de la diversitat lingüística arreu del món) a un de més concret i immediat (la situació de la diversitat lingüística (dades quantitatives i referents d'autoritat, com ara les declaracions de drets humans i lingüístics).
- Presenta caràcter argumentatiu en la mesura que, d'una banda, reconeix els avanços de la UE quant al respecte de la diversitat lingüística i, de l'altra, adverteix els aspectes en què encara cal millorar.
- El text convida a reflexionar sobre la diversitat lingüística en el context de la globalització.

d) Identifica el registre del text i justifica la resposta amb exemples

Es tracta d'un registre de formalitat mitjana o mitjana-alta i en la varietat estàndard. El text inclou elements, sobretot lèxics i fraseològics, característics d'aquest grau de formalitat; fins i tot, incorpora termes propis de l'àmbit d'especialitat (la sociolingüística): *funcions sociolingüístiques* (l.17), *multilingüisme* (l.19), *llengües oficials* (l. 19). Predomina al text el llenguatge denotatiu.

2. Anàlisi lingüística del text

a) Indica la pronunciació dels elements subratllats

1. Que assistim: s'elideix
2. raons: tancada
3. només unes: sonora
4. compten: tancada

b) Substitueix l'element subratllat a cada fragment pel pronom feble adequat

1. No hi ha dubte que assistim a un interès mundial creixent per la diversitat lingüística: **hi**
2. [...] de les sis mil llengües que aproximadament es parlen avui al món, només unes dues-centes compten amb més d'un milió de parlants: **hi**
3. La diversitat lingüística depèn, doncs, en gran part, d'una constel·lació de petites comunitats tradicionals: **en**
4. Al continent europeu, la situació lingüística és molt més equilibrada: **ho**

b) Diqués el significat que adquireix aquestes paraules o expressions al text o dona'n un sinònim.

1. doncs (línia 7): "Denota la conseqüència o conclusió d'allò que precedeix", Per tant.
2. vertiginosos (línia 8) "Que causa vertigen", "extraordinàriament ràpid".
3. es troben a les portes de (l. 15-16): "Són molt prop de ". Quasi, gairebé.
4. tanmateix (l. 22): "de totes maneres". Així i tot, tot i així, malgrat això.

Comentari filològic

O fort Dolor, yo-t prech que mi perdon
si no-nse guesch la tua voluntat:
la que yo am contra tu ha manat;
donchs, si no muyr, no-m despuls dels teus dons,
puys a mi vull en duesbparts patir
e dona a tu l'enteniment per part,
e lo meu cors de la mort lo a part;

la que yo am mino consent morir.
Dóna'm a tu, lançat a ton voler,
E sap que tu no-m seràs mercener;
no-m desempars fins a vida finir,
e-n aquell punt hages compassió
d'aquella que jamés de mi l'aurà:
com l'esperit dels cors exir volrà
oblida mi, membre.t de l'a qui só.
En aquest món la mi-ànima-t dó
y els pensaments, que et sabràs ocupar:
de res del cors no-t vuy les empaxar,
car viure vol, e que digues que no.
Del cors mesquí no sies descontenta,
Car tot és teu sinó lo moviment,
e sos gemechs no vaguen, yo durment:

ta voluntat, mon somni la contenta.

Puys per mos crits mercé de mi s'absenta
e Dèu per vós vol punir mos demèrits,
e los meus fats contraten a mos mèrits,
licenciats Dolor qui·m desasenta,
car una és ma vida y ma sperança
e dóna'ls mort qui·ls tol la companyia
e vós dieu que us plau la vida mia,
e·lls de partits, la mort del món me larça.

Creeu de ferm que só·n ferm ·acordança
que perda·ls ulls si perta vós de veure
e per null cas lauger no vulla u creure
que·m luny de vós: vida us don per fermança.
Quan pens que mort me pot fer ser absent
de vós, qui·m sou pus cara que la vida,
d'aquella fuig, a la qual ma veu crida;
guanyat me té lo primer moviment.

Lir entre carts, tant vos am purament
que m'és dolor com no·m poreu a mar
sinó d'amor que solen practicar
los amadors amants comunament.

Aquesta mena de comentari de text es distancia d'altres assaigs sobre el poeta valencià d'èpoques passades pel seu diferent enfocament. En comptes d'intentar esbrinar de colp el sentit global de la poètica marquiana; o de resseguir incertes al·lusions autobiogràfiques en els versos de l'autor, aquesta modalitat d'estudi d'Ausiàs March abans insòlita, parteix d'una base molt més humil, però també més eficaç: centrant-se en el text, sovint en un poema concret, començant per fer-ne intel·ligible el sentit literal dels versos, les referències a altres poemes hi tenen la funció d'ajudar a entendre la peça centre del comentari.

Aquest sistema d'anàlisi reconeix que la poesia marquiana és per començar, difícil d'entendre; un reconeixement –indirecte o directe- que algunes persones podrien considerar perillós per a la fama del poeta o fins i tot per a la precària salut cultural del país que el va produir. Ben al contrari March no podrà sinó guanyar-ne si van apareixent guies de lectura que es basen en virtuts com la paciència i la humilitat epistemològica; molt més que no si es tornàs als ditirambes freqüents als antics estudis, en bona part responsables de la gloriosa momificació del poeta.

En la línia d'anàlisi el poema de tema amorós, que podem comptar entre els de caire marcadament abstrús en la producció marquiana, tot i que la tornada és clara i ha estat citada sovint. El contrast que ofereix el complex desenvolupament retòric del poema amb una tornada bastant coneguda ja és, doncs, un motiu entre molts pel qual convé descapdellar el maixó del missatge d'aquesta composició.

Aquest poema respon, en el seu esquema estròfic i mètric, al patró més comú de la poesia marquiana i de la catalana posttrobadoresca en general. Consta de cinc cobles i una

tornada, que inclou el senyal “Llir entre cards” Les cobles són típiques octaves decasil·làbiques amb accent i censura a la quarta, amb rimes capcaudades i creucreades abba cddc. Quant a l'estructura de rimes ja es va incloure en aquesta composició en l'ampli grup poemàtic marqujà que presenta rimes masculines i femenines barrejades. Convindrà explicar, però que aquesta alternança no s'hi dona a l'atzar.

El poema, que temàticament consta de dues parts més la tornada, presenta rima masculina en la primera part (cobles 1-3), i rima femenina en la segona (cobles 4-5); en arribar a la tornada s'hi reprén la rima masculina. Això, naturalment, dona rimes de transició, degudes al capcaudament, en les cobles tercera i cinquena. En conjunt es pot advertir una voluntat de subratllar la separació de l'obra en dos blocs, amb dos tipus de rima diferenciats.

La sonoritat de la rima ens du a la sonoritat de certes figures de dicció que convé de notar. “El joc de paraules paronomàsic i el *mot equivoc*, per exemple, juguen un paper important en la seva concepció d'un estil poètic”

Per exemple l'al·literació, forma encabible en el que es coneixia com a *excusació de replicació*: salta a la vista que els versos com el 9 i 44 (“los amadors amants comunament”) estan marcats per la repetició de nasals i sibil·lants, o que el vers 35 es basa en l'exposició al·literada de certes vocals, de les quals la més cridanera la u, combinades amb la lateral palatal (“ e per null cas llauger no vullau creure”)

Una altra figura de dicció complementa aquesta en el sistema retòric marqujà: la paronomàsia, definida com “duas diccions o mes, semblans o quax semblans de so, en lo començament o en la fi d'aquelhas”. Les fronteres entre *excusació de replicació* i *paronomàsia*, en tot cas, semblen incertes, i així les *Flors del Gai Saber*.

En tot cas també el poema, com molts altres, serveix al seu autor per lluir aquesta habilitat retòrica: als vv. 1-4 hi trobem “perdons” i dons”, als 5-7 “parts partir”, “per part” i “apart”; els vv 21-24 rimen en “descontenta”-“contenta”, i els 25-28 en “demèrits”-“mèrits” i “s'absenta”-“desassenta”. Als quatre versos de la tornada hi ha cinc formes lèxiques sobre el radical am(a)-.

Potser la paromàsia en rima no siga del gust d'alguns lectors actuals, que sovint consideren, segons certa pràctica moderna, que és una imperfecció lligar paraules com “*purament*” i “*comunament*” (41-44), en què presenten homofonia sons que precedeixen la vocal tònica que marca la rima. Pel contrari, segons els tractats de poètica que podia consultar March, aquesta pràctica no era defecte sinó virtut. En aquest tracta, un dels poemes amb què s'il·lustra la idea presenta en rima “dona”-“perdona”. Aquest exemple prové de les *Flors del Gai Saber*, on aquesta mena de rima es denomina *dicció composta*.

En conclusió, que no hi ha cap raó per desconfiar del mèrit d'Ausiàs March com a poeta expert en l'ús de figures de dicció, ni com a forjador hàbil de rimes considerades perfectes segons els manuals poètics; dins aquest patró, es pot observar en March una preferència pel joc sobre mots equívocs i diccions compostes, més que no per la recerca de sonoritats inusuals en rima.

El tema

És notori que la construcció poètica marquiana basa un dels pilars fonamentals en l'exhibició hiperbòlica del patiment amorós del jo poètic.

Al poema 1, l'intent d'evasió a un passat gratificant és l'eixida del jo poètic front a la inconstància de la dama que ja se'n desinteressa, fet que el tortura en el present, i que li fa impossible l'esperança d'un futur millor. El sedant del record, però, esdevé estimulants del dolor quan el jo poètic obri els ulls, amb la qual cosa el que havia de ser remei resulta verí. El

dolor amorós és, doncs, viscut tràgicament al poema: resulta clar que el jo poètic no hi valora positivament el patiment amorós: s'estimaria més no patir, perquè el dolor li fa present el pas del temps; li recorda que l'amor de la dama està morint.

El dolor per l'amor que s'acaba és viscut com una tragèdia: és un dolor improductiu. Tot el contrari del dolor que causa l'amor naixent, ací, el dolor amorós és presentat, en el marc referencial de la tradició trobadoresca, com la via necessària per depurar el que és vist com desig animal, i donarà peu a la vivència diguem-ne paramística de l'amor, és a dir, al gaudir desinteressat de l'amor per l'amor mateix.

El poema parla d'una forma de dolor diferent a les dues apuntades: la quietud enmig del plaer per la correspondència amorosa de la dama. El gust marquà per la plasmació d'extrem no podia sostraure's a aquesta antítesi. En diversos poemes apareix glossat aquest dolor, presentat principalment en dues formes:

- a) El jo poètic s'alegra per la correspondència de la dama; la seua felicitat només es veu enfosquida per por que l'amor de la dama no dure. Vegeu així el desenvolupament, on després que el jo poètic s'expressi en termes de quasi absoluta felicitat, ("lo meu delit no cap en nulla testa/ ne pot muntar ma glòria en pus alt signe", vv17-18; "tot simplament e sens dolor alguna/ visc en delit", (vv25-26), es van apuntant indicis d'inquietud que desemboquen en la següent tornada:

*Llir entre cards, en l'espai de la terra
No hi ha delit que dure ne contente:
Sols és lo meu, que no vull que s'augmente
Mas del durar; quan hi pens dol m'aferra. (vv 41-45)*

- b) El jo poètic experimenta cap a la correspondència de la dama sentiments ambivalents: d'una banda, això li proporciona gran plaer; de l'altra, l'amor no resulta en la realitat, com ell hauria volgut, fet que li provoca el dolor de què es lamenta. Això succeeix a la composició que ens ocupa, en la qual no és absent, però, una referència al recel apunta a l'apartat a.

El poema està construït a partir de dues invocacions que configuren dues parts (com ja he apuntat en referir-me al sistema de rimes): una primera, l'apostrofació prosopopeica del dolor, en tres cobles, i una segona, l'apel·lació a l'estimada, que n'ocupa les dues darreres i la tornada, en la qual a més se'ns aclareix del tot la causa de les queixes inicials.

El jo poètic comença, doncs, demanant disculpes al dolor per no seguir la seua voluntat, ja que la seua dama ha dictaminat contra el patiment (vv. 1-3) hem d'entendre doncs que aquella satisfà el poeta d'una manera o altra. Tanmateix ell, que s'adreça a aquesta personificació amb el mateix respecte que el vassall al senyor, li prega de seguir-li concedint els seus "dons" (v.4) amb una condició: els destins del seu cos i del seu enteniment se separaran; aquest darrer quedarà a mercé del dolor, però el cos en serà estalvi (vv. 6-7), perquè així ho desitja l'amor, un altre poderós senyor contra el qual tampoc no pot res el poeta (v.8): l'estimada no el vol veure morir de patiment (vv.5-9). Però és ella mateixa qui, paradoxalment lliura el jo poètic a la recerca del dolor (v. 10), tot i saber que aquest no en tindrà pietat (v.11): nova paradoxa, ja que si el dolor no li és "mercener", això pot significar, o bé que s'acarnissa amb el poeta (que així viuria alhora en plaer i dolor), o bé que (segons el v.4) el dolor li nega els seus "dons", és a dir que el poeta en realitat no arribarà a sentir el patiment que busca amb la intensitat i que busca.

Això no impedeix que aquell desitge un dolor tan fort que el mate (v.12), i que, mort ell, que ja no patirà ("oblida mi" v.16), turmente l'estimada (vv13-16) per la seua crueltat (14): crueltat que haurà consistit, recordem-ho, a causar-li dolor i plaer alhora, o bé a causar-li un dolor en evitar-li'n un altre. Convé llegir a poc a poc els versos d'aquesta filigrana paradoxal, construïda sobre una paradoxa de sentit (el poeta sent delit i dolor alhora, o encara més, pateix perquè no pateix) i vehicula a través de paradoxes lèxiques.

En acabar la segona cobla, doncs, sabem la dama és la culpable, la responsable de la situació en què el poeta es troba. La dama el fa patir però el correspon; és a dir, li evita el patiment líric de la no correspondència. Per a conèixer la natura exacta del seu dolor, caldrà esperar als versos de la tornada: no abans se'ns desvelarà la clau d'aquesta composició, ja que està estructurada com a enigma.

La manifestació d'aquesta pena és el que ens exposa la següent cobla, que s'inicia reprenent els vv.5-7: el poeta hi pensa, hi entrega l'ànima; el cos, tanmateix, té una altres plans: "viure vol" v.20. Ara bé: convé advertir ja que el nostre autor s'adelita en els discursos polisèmics, i no pot deixar de tenir present, al costat del sentit físic de la paraula *moviment de l'apetit sensitiu*, que és el del que es parlaria ací. De les diferents passions del concupiscible possibles en l'apetit sensitiu. En aquest passatge, doncs, el jo poètic també declara que només roman rebel al dolor l'impuls del desig corporal, que cau a fora de la voluntat plena. S'insistirà en la mateixa motivació més a vall, al vers 40, de bell nou com a justificació d'un comportament que no és el desitjable. La consciència marquiana en l'ús escolàstic del mot "moviment" pel que fa als possibles usos plurals o polisèmics.

El poema arriba a la seua segona part: l'apel·lació a l'estimada. Recordem que fins ara, aquesta ens ha estat presentada com la responsable del dolor en el plaer, o bé del dolor pel no dolor del poeta; aquella que, amb la seua correspondència, posa el jo líric en situació de buscar una pena que potser no passa d'ésser mental. La dama a qui s'adreça ara és, doncs, la que abans ha estat denunciada com a inductora del contentador delit del cos del jo poètic. El lector intrigat ja espera l'explicació d'aquells retrets. Tanmateix, res en les dues cobles que segueixen no ens remet directament al tema de la primera part; si la tradició ens les hagués llegades en còpia separada, no tendríem a associar-les amb la resta de versos d'aquest poema. Només la tornada acabarà lligant una i altra part, per donar-los un sentit d'unitat i resoldre finalment l'enigma.

El poeta apel·la a la dama per fer-li una petició: que el lliure del defici del dolor (v.28). aquesta actitud suposa un canvi respecte de la primera part del poema: el poeta ja no suplica de sentir dolor, sinó que demana que l'en deslliuren. L'oració causal que ocupa els vv. 25-26 ens haurà de donar la resposta. La veu poètica destaca el fet que "*per mos crits mercé de mi s'absenta*". Si tenim presents els referents de la primera part de l'obra, recordarem que el sentit de mercé podia caure en la línia antitètica emprada fins ara, de manera que, optant per posar en relació aquest vers amb les cobles anteriors, podem entendre que l'absència de mercé destacada ací correspondria a l'absència del patiment buscat.

El sintagma "per mos crits" presenta problemes d'interpretació: gramaticalment, pot ser tant un complement causal com un instrumental; les dues interpretacions resulten suficientment paradoxals com per ser del gust marquianà. Els vers següent, "e Déu per vos" ens causa problemes. També ací March hauria tingut present la polivalència de significats en els dos sintagmes problemàtics, de manera que és difícil excloure'n cap dels apuntats. La referida tendència marquiana a les redaccions de significat plural, de fet.

La informació de l'oració causal dels vv 24-26, entenem que la falta de mercé amb què es troba el poeta, i la voluntat de Déu de punir-lo per algun motiu relacionat amb la dama, són les dues causes que determinen la petició a aquesta del v. 28: que el deslliure també del

desfici del remordiment, i que no li cree un dolor nou fent-lo dubtar de la continuïtat de l'amor d'ella.

La mort hi apareix de bell nou com a referència: si abans el poeta demanava a aquell dolor enigmàtic que el dugués a la mort (v.12), ara adverteix que la vida d'ell, que dona satisfacció a la dama (v.31), acabarà si ella li lleva l'esperança (v.29): el context, i la tradició lírica, ens duen a entendre que el que el poeta espera és la continuïtat en la correspondència de l'estimada, un tipus de temor en el plaer, i la petició que, tot i no ésser perfecta, almenys siga durable.

Pel que fa cinquena cobla, es tracta d'una declaració de lliurament amorós, que resultaria poc destacable si no fos perquè arriba quan el lector se sent més que escamnat per totes les reticències que el poeta ha anat deixant caure fins ara: el jo líric assegura que està decidit a perdre els ulls si no ha de veure més la dama (vv. 33-34), i que morirà abans no separar-se d'ella (vv. 35-36); fins i tot la mort, cridada pel poeta enmig del dolor (v.39, i abans 25), li resulta terrible quan considera que hi deixarà de veure la que estima (vv. 37-39). Aquests versos recorden ben de prop els 25-32 del poema 13. El passatge també remet al és una de les antítesis més constants de la poesia marquià: l'oposició, presentada com a irresoluble, entre l'impuls de vida i el desig de mort.

Al darrer vers abans de la tornada, el poeta declara qu'el té dominat el "primer moviment" (v.40). Aquest "moviment" és "primer" perquè, segons la filosofia natural, en el procés d'enamorament l'apetit concupiscible del sensitiu es dona abans que l'amor de l'intel·lectiu. Aquesta preeminència temporal apareix indicada per March al poe, precisament un debat entre el cos i l'enteniment, on es reconeix en favor del cos que el "prim moviment" en l'amor no pot manifestar-se directament a l'enteniment (v.34).

Per tant es converteix en un resum de l'autoanàlisi que configura el poema: si el jo poètic parla així, si sent el dolor que no ens acaba d'aclarir i del qual fa responsable la dama; si només és capaç de demanar d'ella no un amor diferent, sinó simplement la continuïtat d'aquell, que no és precisament perfecte, és perquè el poeta està desequilibrat en els seus sentiments: perquè està "guanyat" per aquest "primer moviment" de l'amor intel·lectiu, com ensenya el ja esmentat debat marquià del poema, l'enteniment, que ací eixia guanyador en la pugna amb el cos, en canvi, ha estat abandonat al dolor: deixat al marge del goig amorós.

L'amor del poeta, malgrat tot el que s'ha exposat, vol ser "pur"(v.41), i si no ho aconsegueix és per culpa de la dama. És el missatge de la tornada, el motiu del dolor que proclama. Un esperit terrenal que no és capaç d'estimar més que de manera "comuna", no com els grans amadors de la història, sinó com un de tants. El jo poètic marquià, sempre amb ínfules d'excepcionalitat, pateix la humiliant desil·lusió, el "dolor", i ací se n'aclareix l'últim significat (v.42), *d'estar irremeiablement retut a una dama vulgar*. La tornada, doncs, alhora que resumeix el sentit de la composició, desvela l'enigma d'aquell dolor que se'ns presentava a la primera part, i que no era en absolut remordiment religiós, sinó remordiment per romandre en una situació que humilia el jo poètic: és addicte a una estimada que no és capaç d'eleva-se a l'amor pur, ni ara ni en el futur ("no em poreu amar").

La classificació de tipus d'amor que cataloguen aquests poemes sincretitza dues nomenclatures paral·leles: una, la que representa la divisió tripartida del bé en honest, útil i delitable. L'amor mesclat o delitable, ens diu March, és aquell en què participen alhora l'ànima i el cos. Davant d'aquest, l'amor pur, honest o fi, "és un valor simple"